

18-19

ISSN 0321-1401

Дошкільні виховання 10.2003

Дошкільне виховання

ЩОМІСЯЧНИЙ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ
ДЛЯ ПЕДАГОГІВ І БАТЬКІВ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Свідоцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 6919 від 31.01.2003

Виходить з 1931 року

Журнал нагороджено
Почесною Грамотою
Президії Верховної
Ради України

№ 10 (747)
ЖОВТЕНЬ 2003

Головний редактор
Ніна АНДРУСИЧ

Редакційна колегія:
Любов Артемова, Георгій Балл,
Алла Богущ, Ольга Бондар, Миро-
слав Боришевський, Катерина
Волинець, Наталя Гавриш,
Микола Грицан, Олена Кононко,
Олена Копейкіна, Світлана Кулач-
ківська, Неля Лисенко, Віктор
Неділько, Зоя Плохій, Неоніла
Побірченко, Тамара Поніманська,
Юлія Приходько, Галина Раратюк,
Надія Романюк, Алла Середниць-
ка, Галина Тарасенко, Наталя
Чепелева, Людмила Якименко.

Відповідальний секретар
Станіслав Вишенський

Редактори відділів:
Неоніла Біличенко
Надія Сідаш
Наталя Кир'якова

Музичний редактор
Наталя Рубальська

Коректор
Ніна Любаченко

Адреса редакції:
04053, Київ-53,
вул. Ю. Коцюбинського, 7.
Тел.: 216-11-19, 216-91-14, 216-13-32.
E-mail: dv@fm.com.ua

Видавець: видавництво "Світич".

Набір, верстка та кольороподіл
редакції журналу "Дошкільне виховання".

Видруковано на журнальному комплексі
видавництва "Преса України",
02146, Київ-146, Героїв Космосу, 6.

Підписано до друку 10.16.2003. Формат 60x84 1/8.
Папір офсетний №1. Офсетний друк. Умовн. друк.
арк. 3,72. Умовн. фарб.-відб. 14,88. Обл.-видавн.
арк. 5,5. Наклад 10700 прим. Зам. 0108110.

© "Дошкільне виховання", 2003
© Видавництво "Світич", 2003

Забороняється перевидання і
копіювання матеріалів журналу
нинішнього та минулих років.

Педагогічні зібрання у жовтні

❖ Всеукраїнський науково-практичний семінар "Фор-
мування духовного світу дітей дошкільного віку засобами
мистецтва та етнографії" (м. Ужгород, Закарпатська обл.).

❖ II Міжнародна науково-практична конференція "пси-
холого-педагогічні проблеми дитинства", присвячена ак-
туальним питанням освіти та виховання дошкільнят і мо-
лодших школярів, організована МОН України,
Міністерством загальної і професійної освіти Російської
Федерації, АПН України, Російською Академією освіти,
Управлінням освіти і науки Київської обласної держадмі-
ністрації, Переяслав-Хмельницьким ДПУ ім. Григорія Ско-
вороди (м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл.).

❖ Обласний семінар інспекторів, методистів район-
них, міських відділів освіти, відповідальних за дошкільне
виховання, під назвою "Соціально-емоційний розвиток до-
шкільників у праці" на базі дошкільного навчального зак-
ладу № 6 "Пролісок" (м. Бурштин, Івано-Франківська обл.).

❖ Міська науково-практична конференція "Роль роз-
вивального предметного середовища у різнобічному пов-
ноцінному розвитку дитини", в рамках якої пройшов кон-
курс на авторську дитячу гру (м. Київ).

Зміст

Офіційний відділ	Грамота
НИКОЛАЄНКО С. З Днем працівників освіти! 3	КРАВЕЦЬ Н. Підготовка руки до письма 18
Посадові оклади підвищено 4	<i>Сила, спритність, витривалість</i>
КОЗАК Н. Робота з батьками: збережемо дошкільні заклади на селі 5	ПОГАН В. Цікава фізкультура 20
<i>Моральне виховання</i>	КОНОНЕНКО М. Вийся, віночку, гладенько 21
САПРОНОВА М. Культура поведінки — категорія моральна 8	<i>Дизайн дитсадка</i>
<i>Педагогічна спадщина: погляд сьогодні</i>	ПАНТЕЛЕЄВ Г. Ділянка дитячого садка: естетика оформлення 23
САРАПУЛОВА Є. Формування в дитини "сил серця, розуму й руки" 10	<i>Музика</i>
<i>Інтегроване навчання</i>	ЛЕРНЕР М. О музику, чарівне диво! 26
ФАДЕЄВА Н. На гостини до Попелюшки 12	ВЕРЕСОКІНА Н. Танок з осінніми листочками 27
КАЛИНИЧЕНКО Н. "Чи слухняні, а чи ні любі пальчики мої?" 13	<i>Природа</i>
<i>Математика</i>	КОСЕНКО М. Лісова галявина 28
ТИКВА Т. Геометрія, що довкола 14	<i>Майстерня</i>
<i>Фотостенд</i>	БУТІНА В. Вироби з природного матеріалу 29
Найкраще вбрання для помічника вихователя 16	<i>Свата і розваги</i>
	АМПІЛОВА О., ЗАСЛАВСЬКА М. Хай ліне пісня 30

На 1-й стор. обкладинки:

«Спи дитинко засинай». Вихованці ДНЗ №275 "Дильфінятко"
м. Києва у кімнаті-музеї народознавства.

Підготовка руки до письма

Правильне письмо — запорука успішного навчання загалом і розвитку мовлення, зокрема. Важливо насамперед сформувати в дитини активну позицію щодо цієї діяльності. А це непросте завдання.

Про те, як підготувати дітей, в тому числі й з вадами інтелектуального розвитку, до письмової діяльності, розповідає старший науковий співробітник Інституту спеціальної педагогіки АПН України *Ніна КРАВЕЦЬ*.

Перш ніж розпочинати систематичну підготовку дитини до письма, дорослому слід врахувати її фізичну та розумову готовність до опанування цього виду діяльності. Насамперед звернути увагу на сформованість сенсорної сфери, стан зору, слуху, готовність артикуляційного апарата до опанування правильної вимови звуків, на сформованість мовленнєвих функцій (зокрема, номінативної та сигніфікативної); на ступінь розвиненості конкретного мислення, зорової, слухової і тактильної пам'яті, уваги; на розвиток дрібної моторики пальців і кистей рук; на загальну та мовленнєву активність; на рівень сформованості вміння працювати самостійно.

Особливо слід зважати на рівень сформованості в дитини **активного ставлення до навчання** будь-чого взагалі. Адже це є показником сформованості певної оптимальної установки, відповідної спрямованості психічного процесу. Серед чинників, що сприяють виробленню такої установки, неабияке місце посідають методи впливу дорослого на формування свідомого ставлення дитини до оволодіння будь-яким видом діяльності, в тому числі й графічного відтворення літер.

Одним із показників активності дитини є **рівень її самостійності**. Готуючи малят до оволодіння письмом, дорослий має пам'ятати, що дошкільня не вміє активно спостерігати та аналізувати певне графічне зображення, не може самостійно його відтворити. Особливо це стосується дітей з інтелектуальним недорозвитком, у яких гальмується саме ця риса. Починаючи щось перемальовувати чи штрихувати, вони часто відволікаються, забувають, з чого починали, а відтак швидко втрачають інтерес до цього заняття. Дорослий у такій ситуації має виявляти максимум терпіння, насамперед демонструючи малюкам доброзичливе ставлення до них.

На якість письма значною мірою **впливає і стан розвитку номінативної (розуміння відповідності між назвою предмета та самим предметом) та сигніфікативної (означальної) функції мовлення**, сутність якої полягає в поєднанні слова з мисленнєвим образом предмета. Відомо, що слово викликає у свідомості людини мисленнєвий образ предмета чи явища, яке воно позначає. У дитини з вадами розумового розвитку внаслідок недоліків відчуттів і функції сприймання (ядерна ознака олігофренії) чуттєве пізнання предметів і явищ навколишнього світу порушене. Це спричиняє затримку формування словесно-наочних зв'язків, а іноді і їхній повний розрив. А отже, повноцінні мисленнєві образи предметів, у тому числі і образи друкованих чи написаних літер, не формуються. До того ж недоліки фонематичного слуху негативно впливають на здатність дитини сприймати,

розуміти, усвідомлювати та відтворювати більшість звуків, що заважає їй вільно оперувати ними у власній мовленнєвій діяльності.

Смисл, який дитина вкладає в той чи інший звук, не збігається з назвою літери. Тому розумово відстала дитина часто не диференціює звуки і літери. Отримана нею інформація не перетворюється у знання. Не формується конкретне мислення (мислення уявленнями), що призводить до гальмування теоретичного мислення та недорозвитку мовлення.

Підготовку дитини до письма варто починати з формування технічної навички. Її навчають насамперед правильно сидіти за партою (столом), не спираючись грудьми на її поверхню (відстань між тулубом і краєм стола має дорівнювати 3 см). Якщо дитина надто перегинає тулуб, порушується кровообіг, і коли вона довго перебуває в такому положенні, це призводить до розвитку сколіозу та викривлення хребта. Крім того, перегин корпусу спричиняє короткозорість.

Отже, важливо відразу привчити дитину дотримуватися під час письма певних правил, а саме:

1. Зошит (або альбом) розміщувати навпроти осі тіла під кутом 60–70 градус.
2. Відстань від очей до зошита має бути не меншою ніж, 30–35 см.
3. Голову тримати прямо (не нахилиючи в жоден бік).
4. Руки мають лежати на поверхні стола (лікть можуть виступати за край стола).
5. Ліва рука має підтримувати зошит і рухати його вгору в міру заповнення рядків.
6. Ноги слід зігнути під прямим кутом. Неприпустимо випрямляти їх уперед під столом, загинаючи під стілець чи сидати на одну з них, бо від цього втрачається точка опори, і дитина лягає грудьми на стіл.

Готуючи дитину до письма, слід насамперед подбати про розвиток дрібних м'язів пальців, кисті руки, передпліччя та окоміру. Особлива увага — формуванню правильного положення кисті руки. У дошкільнят, а особливо в дітей з інтелектуальним недорозвитком, зазвичай недостатньо розвинена координація, рухи кистей рук неузгоджені з рухами передпліччя, через що дитина часто змінює положення руки й зошита. Якщо дошкільник не навчиться правильно тримати кисть і правильно розташовувати зошит на поверхні стола, він у майбутньому писатиме літери з порушеним нахилом — занадто вліво чи вправо.

Основний **метод підготовки руки дитини до письма** — гра. Дорослий може використовувати різні ігри: ігри-заняття, ігри-вправи. Особливо цінні автотодідактичні ігри зі спеціальними об'єктами, якими дитина маніпулює з мозаїкою, нитками, шнурками,

тістом, пластиліном, геометричними фігурами, фігурками казкових персонажів, овочами, фруктами. Це такі ігри: "Хто запам'ятав?", "Запам'ятай і точно відтвори зразок", "Виклади візерунки між лініями", "Хто швидше виліпить?", "Одягни ляльку на прогулянку". Ще В. О. Сухомлинський зазначав, що джерела здібностей та обдарованості дітей знаходяться на кінчиках їхніх пальців. В процесі роботи зі спецпредметами тренуються пальці, розвивається зорова і тактильна пам'ять, сенсорно-перцептивна сфера.

Водночас дитину навчають працювати з альбомом, фломастерами, ручками та олівцями, навчають обводити і штрихувати шаблони, трафарети, тобто системою спеціальних вправ готують до письма без письма. В подальшому це значно прискорить оволодіння письмом і водночас допоможе запобігти психологічному перевантаженню маленького школяра. Під час обведення та штрихування трафаретів закріплюються дрібні рухи пальців та кисті рук. Ці вправи сприяють усвідомленню та автоматизації процесу правильного штрихування складніших композицій, запам'ятовуванню образів предметів, які штрихуються. Розвивається зорово-просторове сприймання, формується зорова пам'ять; дитина навчається виділяти частини предметів, порівнювати їх, розрізняти за кольором, розміром та формою, диференціювати за певними ознаками. Для штрихування використовують альбомні аркуші, плоскі пластмасові фігурки, простий та кольорові олівці, ручки з кольоровими стрижнями, фломастери.

Спочатку дитина вчиться обводити по крапковому контуру силуети різних розмірів: геометричні фігури, овочі, фрукти, машини, тварин тощо. Потім переходить безпосередньо до штрихування: згори вниз, знизу вгору, зліва направо. Перед початком штрихування дітям пояснюють основні правила: олівець тримають трьома пальцями — великим, середнім і вказівним; не можна виходити за межі контуру; відстань між штрихами має бути приблизно однаковою.

Уміння штрихувати сформуються в дитини швидше і якісніше, якщо запропонувати їй спеціальні вправи:

1. Наведення пунктирних ліній.

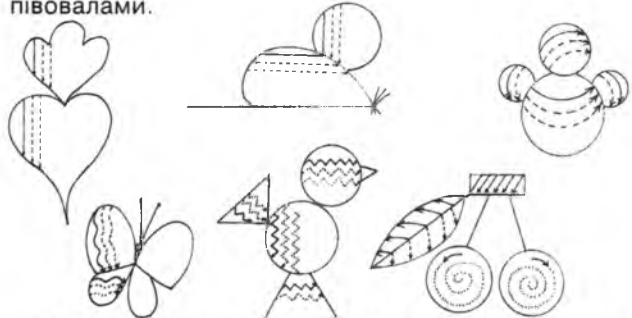
2. Обведення геометричних фігур.

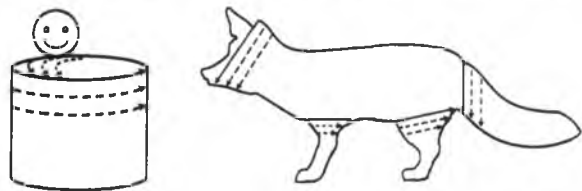
3. Штрихування геометричних фігур.

4. Обведення трафаретів казкових персонажів, штрихування їх у різних напрямках різними лініями (ламаними, хвилястими); штрихування овалами, півколами.

5. Розміщення предметів у певному порядку та штрихування їх.

Штрихування об'єктів доцільно поєднувати із словесним описом, який дитина здійснює за допомогою дорослого. За завданням дорослого дитина розкладає на папері трафарети так, щоб після заштрихування фігур про них можна було скласти речення та об'єднати їх у зв'язне висловлювання. Вербальний супровід сприяє розвитку зв'язного мовлення, допомагає дитині усвідомити поняття *речення* та *зв'язне висловлювання* (без вживання спеціальної термінології).

Дорослому слід зважати на те, що в дошкільнят, особливо в розумово відсталих дітей, низька працездатність. Тож монотонне відтворення однотипних елементів малюнка чи схеми не стимулює, а навпаки, гальмує бажання щось зображувати на папері. В майбутньому це може спричинити формування негативного ставлення до оволодіння письмом взагалі. Отже, під час занять з підготовки до письма треба частіше робити паузи, проводити фізкультхвилинки. Дорослий може запропонувати дитині: підняти руку з ручкою вгору, щоб продемонструвати, як вона її тримає; кілька разів підняти і опустити вказівний палець. У такий спосіб дитина перепочине, а вихователь матиме змогу перевірити, чи правильно вона тримає ручку великим та середнім пальцями.

- Активний відпочинок руки забезпечать такі вправи:
- Рухи кисті вправо-вліво при фіксованому положенні ліктя на столі.
 - Згинання й розгинання пальців, які тримають ручку.
 - Повільне згинання та розгинання пальців на обох витягнутих уперед руках.

Таким чином, лише сформувавши в дошкільнят технічні навички та розвинувши дрібні рухи пальців і кисті руки, можна сподіватися, що потім у школі він успішно засвоїть графіку літер, писатиме правильно й акуратно; що процес письма викликатиме в нього інтерес і даватиме втіху. ■